Eduskunta
Lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

U 13/2023 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tavaroiden korjaamista edistävistä yhteisistä säännöistä sekä asetuksen (EU) 2017/2394 ja direktiivien (EU) 2019/771 ja (EU) 2020/1828 muuttamisesta

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt Suomen Yrittäjien lausuntoa valtioneuvoston U-kirjelmästä, joka käsittelee komission direktiiviehdotusta tavaroiden korjaamista edistävistä yhteisistä säännöistä sekä asetuksen (EU) 2017/2394 ja direktiivien (EU) 2019/771 ja (EU) 2020/1828 muuttamista. **Lakivaliokunta on pyytänyt arvioimaan ehdotusta erityisesti yleisen sopimusoikeuden kannalta.** Suomen Yrittäjät kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa.

1. Yhteenveto

1. Elinkeinonharjoittajille säädettävän sopimuspakon suhde perusoikeutena suojattuihin omaisuudensuojaan ja elinkeinovapauteen tulee arvioida erityisen huolellisesti.

2. Direktiiviehdotuksen tavoitteiden saavuttamiseksi asetetut säännökset eivät saa aiheuttaa kohtuutonta hallinnollista taakkaa elinkeinonharjoittajille.

3. Korjaustietolomakkeen toimittamisesta ei ole tarkoituksenmukaista säätää edes kuluttajan pyynnöstä ottaen huomioon lomakkeen vähäinen lisäarvo kuluttajille ja siitä aiheutuva hallinnollinen taakka yrityksille.

4. Korjaustietolomakkeen eli sitovan tarjouksen 30 päivän voimassaoloaika on kohtuuttoman pitkä.

5. On sekä elinkeinonharjoittajan että kuluttajan etu, että osapuolet voivat sopia korjaukseen liittyvistä ehdoista tarvittaessa toisin.

6. Tavarankauppadirektiivin muutos on tärkeä Unionin vihreän siirtymän tavoitteiden tukemisessa asettamalla tuotteen korjaaminen ensisijaiseksi vaihtoehdoksi korvaamisen sijaan.

2. Direktiivin todelliset vaikutukset Unionin vihreän siirtymän tavoitteiden saavuttamiseksi ovat epäselvät

Yhdymme Valtioneuvoston kantaan ja tuemme siitä, että kulutuksesta aiheutuvia kielteisiä ympäristö- ja ilmastovaikutuksia pyritään vähentämään edistämällä kiertotalouden toimintamallien käyttöönottoa ja tarjoamalla kuluttajille korjauspalveluja ja käytettyjä tavaroita**. Direktiiviehdotus ei kuitenkaan aseta kuluttajille velvoitetta tai kannustimia korjauttaa tavaroita uuden tuotteen hankkimisen sijaan.** Suomen korkeiden työvoimakustannusten vuoksi suurimmassa osassa tapauksista tuotteen korjaaminen maksaa enemmän kuin uuden tuotteen hankinta. Tämän vuoksi suhtaudumme epäillen direktiivin todellisiin vaikutuksiin Unionin vihreän siirtymän tavoitteiden saavuttamiseksi.

3. Korjausvelvollisuuden tarkoittama sopimuspakko ja sen suhde perusoikeuksiin tulee arvioida erityisen huolellisesti

Direktiiviehdotuksen 5 artiklassa säädettäisiin direktiivin liitteessä II listattujen tuotteiden tuottajille velvollisuus tarjota kuluttajille korjauspalveluita joko suoraan kuluttajasopimuksin (B2C) tai yritysten välisin sopimusketjuin (B2B). **Ehdotuksella rajoitettaisiin merkittävästi elinkeinoharjoittajien sopimusvapautta.** Sopimusvapauteen kuuluu olennaisena osana vapaus päättää, haluaako tulla sidotuksi sopimukseen ja vapaus valita sopimuskumppaninsa. Käytännössä direktiiviehdotuksessa säädettäisiin elinkeinonharjoittajille ehdoton velvollisuus tarjota korjauspalvelua kuluttaja-asiakkaille. **Tämä tarkoittaisi elinkeinonharjoittajille sopimuspakkoa. Ehdotuksella on siten vahva kytkentä perustuslain turvaamaan omaisuudensuojaan ja elinkeinovapauteen.**

Professori Mika Hemmo on todennut sopimusvapaudesta ja sopimuspakosta seuraavaa:

> *Sopimusvapaudella on […] edelleen keskeinen merkitys vaihdantajärjestelmän kulmakivenä länsimaisissa yhteiskunnissa. Sillä on samalla tärkeä yhteys muihin taloudellista toimintaa koskeviin vapauden muotoihin, kuten elinkeinovapauteen, liikkeenperustamisvapauteen ja yhdistymisvapauteen. Viimeksi mainittujen vapauksien toteuttaminen ei olisi mahdollista ilman vapaasti solmittavia sopimuksia. Sopimusvapauden korostaminen on yhteydessä liberaaliin yhteiskuntakäsitykseen.*[1]
>
> *Erityissäännöksiä, jotka rajoittavat elinkeinonharjoittajan oikeutta valita asiakkaansa, on mm. Luottolaitoslaissa,*

[1] Hemmo Mika, Sopimusoikeuden oppikirja, Helsinki 2008, s. 61.

Sähkömarkkinalaissa ja Postipalvelulaissa. Säännöksistä ilmenevällä tavalla sopimuspakko tulee kysymykseen varsin tarkkaan rajatuissa tilanteissa. […] Sopimuspakko kohdistuu lähinnä sellaisiin yrityksiin, joilla on alallaan tai alueellaan monopoli tai siihen rinnastettava asema. Lisäksi sopimuspakko liittyy ensisijaisesti julkisiksi palveluiksi miellettyjen tai niitä muistuttavien hyödykkeiden tarjoamiseen. Sopimuspakon kohteena olevat suoritukset ovat tavallisesti perustarpeita tyydyttäviä välttämättömyyshyödykkeitä tai ainakin kiinteästi arkielämään liittyviä palveluksia. [2]

Direktiiviehdotuksella oltaisiin säätämässä elinkeinoharjoittajille, myös suoraan pk-yrityksille, niitä velvoittavasta sopimuspakosta. **Direktiiviehdotuksessa asetettavien velvoitteiden suhde perusoikeutena suojattuihin omaisuudensuojaan ja elinkeinovapauteen tulisi siten arvioida erityisen huolellisesti.**

Muilta osin Suomen Yrittäjät tukee U-kirjelmässä esitettyä valtioneuvoston kantaa siitä, että ehdotuksessa **esitettyjä säännöksiä tavoitteiden saavuttamiseksi on direktiivineuvottelujen kuluessa arvioitava perusteellisesti erityisesti siitä näkökulmasta, että ne eivät aiheuta kohtuutonta hallinnollista taakkaa elinkeinonharjoittajille**. Komission vaikutustenarvioinnin mukaan pk-yrityksille direktiiviehdotuksesta aiheutuvat sopeutus- ja hallintokustannusten arvioidaan olevan pk-yrityksille suhteessa yritysten tuloihin korkeammat kuin suurille yrityksille.

Katsomme myös, että U-kirjelmässä esitetyn mukaisesti neuvottelujen kuluessa on syytä erityisesti selvittää, voiko tavaran myyjälle viime kädessä asetettu velvollisuus tarjota tai järjestää korjauspalvelu muodostua kohtuuttoman hankalaksi yksittäisille tavaran myyjille. **Olemme huolissamme, että todellisuudessa tuottajat siirtävät korjausvelvollisuuden yritysten välisten sopimusten myötä myyjille**. Vaikka tavaroiden ensisijainen korjausvastuu olisi tuottajalla, voi tavaroiden korjauksesta muodostua todellisuudessa kohtuuton velvoite pk-yritysmyyjille. On syytä myös huomioida, ettei korjausvelvollisuuden tule ylittää varaosien saatavuutta.

4. Korjaustietolomakkeesta eli vakioidusta tarjouksesta ei ole tarkoituksenmukaista säätää

Direktiivin 4 artiklassa säädettäisiin korjaustietolomakkeesta, jonka korjauspalvelujen tarjoaja olisi velvollinen kuluttajan pyynnöstä antamaan ennen kuin sopimus sitoo kuluttajaa. Muut korjaajat kuin ne, joita koskee direktiiviehdotuksen mukainen korjausvelvollisuus, eivät olisi velvollisia

[2] Hemmo Mika, Sopimusoikeuden oppikirja, Helsinki 2008, s. 66.

toimittamaan lomaketta kuluttajalle, mikäli ne eivät aio tarjota korjauspalvelua. Mikäli korjauspalveluiden tarjoaja haluaa tarjota palveluaan, on hän velvollinen antamaan lomakkeen. Korjaustietolomakkeen tulisi sisältää direktiiviehdotuksen liitteen I mukaiset tiedot, mm. korjaamisen hinnan ja korjaamiseen tarvittavan ajan.

Direktiiviehdotuksen mukaisessa korjaustietolomakkeessa on siten kyse elinkeinonharjoittajien velvoitteeksi säädettävästä vakioidusta ja sitovasta tarjouksesta. Ehdotuksen mukaan tämän tarjouksen ovat velvoitettuja antamaan myös muut, kuin ehdotuksen liitteessä II listattujen tuotteiden korjauspalvelua tarjoavat yritykset. Lomakkeen olisivat siten velvollisia antamaan myös esimerkiksi suutarit, ompelijat ja polkupyörien huoltoa tarjoavat yritykset.

Voimassa olevan kuluttajansuojalainsäädännön mukaisesti elinkeinonharjoittajalla on jo nykyisellään laaja tiedonantovelvoite. Katsomme, että **korjaustietolomakkeen toimittamisesta ei ole tarkoituksenmukaista säätää edes kuluttajan pyynnöstä ottaen huomioon lomakkeen vähäinen lisäarvo kuluttajille ja siitä aiheutuva hallinnollinen taakka yrityksille**.

Pk-yritysten myyntijärjestelmät eivät todennäköisimmin tue kyseisen lomakkeen tuottamista. Korjaustietolomakkeen haasteena on myös se, että edes tänä päivänä kuluttajat eivät kykene kuvaamaan tuotteessa olevaa ongelmaa oikein ja tämä aiheuttaa virheitä korjaustarjouksissa. Näin olleen lomakkeen tiedot koskien hintaa ja muita ehtoja (mm. varaosat, aika…) saattavat olla virheellisiä ja johtaa näkemyseroihin kuluttajan kanssa.

Yhdymme valtioneuvoston kantaan siltä osin, että neuvotteluissa olisi kiinnitettävä huomiota myös siihen, etteivät lomakkeella annetut tiedot muodostu osaksi palvelusopimusta siltä osiin kuin osapuolet sopivat nimenomaisesti toisin jostakin lomakkeella mainitusta seikasta. **On sekä elinkeinonharjoittajan että kuluttajan etu, että osapuolet voivat yhteisymmärryksessä sopia korjaukseen liittyvistä ehdoista tarvittaessa toisin.**

4.1. Korjaustietolomakkeen eli sitovan tarjouksen voimassaoloaika on kohtuuton

Korjaustietolomakkeen tietojen tulee olla voimassa 30 kalenteripäivää elleivät korjaaja ja kuluttaja sovi toisin. Tämä tarkoittaa myös hintaa ja arviota korjaukseen tarvittavasta ajasta. **30 päivän voimassaoloaika on kohtuuttoman pitkä korjaustietolomakkeen tyyppiselle tarjoukselle.** Pk-yrityksillä ei normaalisti ole laajaa varaosavarastoa ja heidän tulee tilata varaosat erikseen. Varaosien saatavuus ja hinta saattaa muuttua nopeastikin. Myös korjaukseen tarvittava aika voi muuttua riippuen varaosien saatavuudesta, korjaajan työmäärästä, kuluttajan antamasta informaatiosta, jne.

Artikla mahdollistaa sopia tarjouksen voimassaoloajasta toisin. Sana ”sopia” indikoi kuitenkin, että korjaaja ei voi lyhentää tarjouksen voimassaoloaikaa yksipuolisesti. Epäselväksi jää kuinka tämä ”sopiminen” toimisi todellisuudessa, kun kuluttajan voidaan lähtökohtaisesti olettaa olevan haluton sopimaan lyhyemmästä voimassaoloajasta. Direktiiviehdotuksen johtolause tai perustelut eivät tarjoa selitystä tai selvitystä siihen, kuinka tätä säännöstä tulisi tulkita tai soveltaa.

5. Korjausyritysten myynninedistäminen ja markkinointi ei ole jäsenvaltioiden, vaan markkinatalouden ja yritysten tehtävä

Suomen Yrittäjät tukee direktiiviehdotuksen 7 artiklassa säädettävän verkkoalustan osalta U-kirjelmässä esitettyä kantaa, jonka mukaan kohtuuttomien kustannusten välttämiseksi **jäsenvaltioita ei tulisi velvoittaa varmistamaan, että niiden alueella toimii vähintään yksi verkkoalusta korjaamista ja kunnostettuja tavaroita varten.**

Direktiiviehdotuksessa edellytetään korjaajien ilmoittavan verkkopalvelussa laajasti esim. korjaukseen tarvittavasta ajasta ja varaosien saatavuudesta. Tällöin varaosien logistiikan tulee olla elinkeinonharjoittajille luotettavaa.

Sopimusvapauden ja elinkeinovapauden näkökulmasta on tärkeää, että rekisteröityminen verkkoalustalle on elinkeinonharjoittajille vapaaehtoista. Kun alustalle rekisteröinti olisi yrityksille vapaaehtoista ja rekisteröinnistä tullaan oletettavasti perimään yrityksiltä maksu (koska alustan käyttämisen tulee olla kuluttajille ilmaista), **epäilemme kyseisen alustan hyötyjä niin kuluttajille kuin yrityksille**. Toisaalta katsomme myös, että korjausyritysten myynninedistäminen ja markkinointi ei kuulu jäsenvaltioille. Se on markkinatalouden ja yritysten itsensä tehtävä.

Olemme myös huolissamme siitä, kuinka alustalla toimivien korjausyritysten laatu varmistetaan ja kuinka laatustandardin mukainen toiminta voidaan varmistaa. Voiko yritys kertoa olevansa tietyn tuotemerkin valtuutettu korjaaja?

6. Unionin vihreän siirtymän tavoitteiden tukeminen edellyttää tuotteiden korjaamisen priorisointia

Direktiiviehdotuksen 12 artiklassa säädettäisiin muutoksesta tavarankauppadirektiiviin ((EU) 2019/771), jonka mukaan myyjän olisi korjattava tavara sen saattamiseksi sopimuksen mukaiseksi, jos vaihtamisesta aiheutuvat kustannukset ovat vähintään yhtä suuret kuin korjauskustannukset. U-kirjelmässä esitetään, että kyseinen säännös on epäselvä erityisesti siltä osin voiko myyjä kieltäytyä virheen oikaisusta toimittamalla virheetön tavara

silloinkin, kun korjaaminen aiheuttaisi kuluttajalle merkittävää haittaa. Valtioneuvoston kannan mukaan tavaran korjaamisen ensisijaisuusvaatimus voisi tavarasta riippuen muodostua kuluttajalle kohtuuttoman hankalaksi.

U-kirjelmässä esitetystä kannasta poiketen **Suomen Yrittäjät kannattaa kyseistä direktiivimuutosta. Pidämme kyseistä muutosta tärkeänä Unionin vihreän siirtymän tavoitteiden tukemisessa asettamalla tuotteen korjaamisen ensisijaiseksi vaihtoehdoksi korvaamisen sijaan.** Kestävän kulutuksen edistäminen koko tuotteen elinkaaren ajan, jätteen ja hiilidioksidipäästöjen vähentäminen sekä korjausalan edistäminen edellyttävät kuluttajien osallistamista näiden tavoitteiden saavuttamiseen. Pidämme myös tärkeänä sitä, että muutos korjaisi yritysten oikeusasemaa, kun kuluttaja ei voisi enää valita myyjälle kohtuuttomasti enemmän maksavaa virheenkorjausmetodia.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Sanna Lempiäinen
asiantuntija